

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра спеціальної педагогіки та спеціальної психології

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Корекція звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня засобами логопедичних ігор та вправ

Виконала студентка групи СОм-2(1)
спеціальності 016 Спеціальна освіта
Єрьоменко Юлія Вікторівна
Керівник: Жадленко І. О.
Рецензент: Сущенко Л. О.
Нормоконтроль _____ Анна КІРІЛЛОВА

Запоріжжя
2021 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 83 с., 2 табл., 2 рис., 45 джерел, 1 додаток.

Об'єкт дослідження – звуковимова у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити комплекс логопедичних ігор та вправ, як елементу корекційної роботи з формування правильної звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Методи дослідження: теоретичні, емпіричні, математико-статистичні.

В умовах сьогодення перед суспільством досить гостро постає проблема різкого збільшення кількості дітей, що мають мовленнєві порушення. Порівняно з минулими десятиліттям, варто відмітити невтішну тенденцію до подальшого зростання відсотку таких дітей. За статистикою близько 70% дітей мають порушення мовлення. Дослідження ЮНЕСКО свідчать про те, що серед усіх мовленнєвих розладів в останні роки найбільш поширеним є загальне недорозвинення мовлення.

Отже, зважаючи на постійне зростання частки дошкільників із мовленнєвими порушеннями, діагностика та корекція звуковимови дітей середнього дошкільного віку залишається одним із нагальних питань логопедичної практики. Враховуючи дані сучасних логопедичних досліджень мовленнєвої діяльності при нормальному та порушеному онтогенезі, певного перегляду потребують зміст і методики корекційного навчання з виправлення порушень звуковимови у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

**МОВЛЕННЯ, ЗВУКОВИМОВА, ПОРУШЕННЯ ЗВУКОВИМОВИ,
ЗАГАЛЬНЕ НЕДОРОЗВИНЕННЯ МОВЛЕННЯ, СЕРЕДНІЙ ДОШКІЛЬНИЙ
ВІК, ІГРИ, ЛОГОПЕДИЧНІ ВПРАВИ.**

ВСТУП

Актуальність дослідження. В умовах сьогодення перед суспільством досить гостро постає проблема різкого збільшення кількості дітей, що мають мовленнєві порушення. Порівняно з минулими десятиліттям, варто відмітити невтішну тенденцію до подальшого зростання відсотку таких дітей.

За статистикою близько 70% дітей мають порушення мовлення. Дослідження ЮНЕСКО свідчать про те, що серед усіх мовленнєвих розладів в останні роки найбільш поширеним є загальне недорозвинення мовлення (далі – ЗНМ). Специфіка загального недорозвинення мовлення полягає в системному порушенні всіх сторін і форм мовлення, особливо це стосується засвоєння та використання дітьми на практичному рівні лексики та граматики рідної мови (Р. Лалаєва, Р. Левіна, Т. Піроженко, Є. Соботович [34], Л. Трофименко, Г. Чиркіна та ін.).

Проблемі мовлення та мовленнєвої діяльності присвячено численні дослідження, де розглядаються ті чи інші порушення сформованості всіх її сторін, форм, видів та операцій (Н. Базима, Н. Гаврилова, Ю. Коломієць, С. Конопляста, І. Мартиненко, Ю. Рібцуна, Є. Соботович, В. Тарасун, М. Шеремет,).

У науково-методичній літературі наводяться дані про специфічні порушення засвоєння дітьми із загальним недорозвиненням мовлення системи фонологічних, лексичних і граматичних узагальнень, що позначаються на стані їхнього імпресивного та експресивного мовлення. Проблеми діагностики та корекції порушень при загальному недорозвиненні мовлення висвітлені у численних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних вчених (А. Богуш, Л. Єфіменкова, Р. Лалаєва, А. Малярчук, Ю. Рібцуна, Т. Сак, Є. Соботович, Л. Спірова, В. Тарасун, Т. Філічева, М. Шевченко, М. Шеремет, та ін.).

Є. Соботович [34] обґрунтовано концептуально нові підходи щодо дослідження і корекції мовленнєвих порушень, спираючись на психолінгвістичну структуру та урахування загальнофункціональних і специфічних мовленнєвих механізмів мовленнєвої діяльності.

Спираючись саме на розроблене суміжними дисциплінами вчення про структуру мовленнєвої діяльності і психолінгвістичний аналіз її формування у процесі нормального онтогенезу, з урахуванням зазначених психологічних механізмів проводиться найбільш ефективна логопедична робота, спрямована на максимальне наближення до норми мовлення дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Зважаючи на постійне зростання частки дошкільників із мовленнєвими порушеннями, діагностика та корекція звуковимови дітей середнього дошкільного віку залишається одним із нагальних питань логопедичної практики. Враховуючи дані сучасних логопедичних досліджень мовленнєвої діяльності при нормальному та порушеному онтогенезі, певного перегляду потребують зміст і методики корекційного навчання з виправлення порушень звуковимови у дітей із загальним недорозвиненням мовлення.

Об'єкт дослідження – звуковимова у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Предмет дослідження – корекція звуковимови дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня засобами логопедичних ігор та вправ.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити комплекс логопедичних ігор та вправ, як елементу корекційної роботи з формування правильної звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Завдання дослідження:

1. Теоретично обґрунтувати нормативні показники мовленнєвого розвитку та проаналізувати психолого-педагогічну характеристику дітей

середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

2. Провести діагностику стану розвитку звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити вплив логопедичних ігор та вправ як елементу корекційної роботи з подолання порушень звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Методи дослідження:

- теоретичні методи: вивчення і теоретичне узагальнення наукових матеріалів зі спеціальної педагогіки та логопедії; консультації та бесіди з батьками з метою вивчення особливостей розвитку звуковимови;

- емпіричні методи: спостереження, опитування, констатуючий експеримент;

- математично-статистичні методи: аналіз фактичного матеріалу, отриманого у процесі дослідження.

Методологічне підґрунтя дослідження становлять:

- концепція стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушенням мовленневого розвитку(Є. Соботович);

- нормативні показники і критерії мовленневого розвитку дитини дошкільного віку(О. Гвоздєв, Р. Левіна, Є. Соботович);

- концепції про структуру мовних знань, механізми їх засвоєння на практичному рівні оволодіння мовленнєвою діяльністю (Дж. Грін, І. Зимня, О. Леонтьев, Д. Слобін, О. Шахнарович та ін.);

- вчення про попередження та корекцію порушень мовленневого розвитку дитини дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення (Б. Гріншпун, Н. Жукова, Р. Лалаєва, Р. Левіна, О. Мастикова та ін.);

- вчення про тісний взаємозв'язок ліній розвитку фонетичної, лексичної та граматичної сторін мовлення з одного боку, та когнітивних

процесів – з іншого (М. Жинкін, О. Корнєв, Р. Лалаєва, О. Лурія, О. Мастиюкова, Є. Соботович [34], О. Шахнарович та ін.).

Дослідження проводилось на базі закладу дошкільної освіти (ясласадок) № 100 «Гармонія» Запорізької міської ради Запорізької області з дітьми середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

Апробація результатів дослідження відбулась на конференціях:

1. XXVIII Міжнародна наукова конференція студентів і молодих учених «Наука і вища освіта» яка відбулась 13 листопада 2019 року на базі Класичного приватного університету в м. Запоріжжя.

2. II міжнародна науково-практична конференція студентів та молодих учених «Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України» 13–14 травня 2021 року.

Структура та обсяг роботи. Магістерська робота складається зі змісту, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних 45 джерел, 1 додаток. Загальний обсяг роботи – 83 сторінки, із них – 34 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

У роботі було розглянуто особливості корекції звуковимови дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня. У першому, теоретичному розділі, нами було обґрунтовано актуальність дослідження, розглянуто нормативні показники мовленнєвого розвитку дітей середнього дошкільного віку та надано психолого-педагогічну характеристику дітей із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

За даними дослідження ЮНЕСКО спостерігається тенденція до збільшення появі загального недорозвинення мовлення серед інших мовленнєвих розладів в останні роки. Можемо зазначити, що, зважаючи на постійне зростання частки дошкільників із мовленнєвими порушеннями, діагностика та розвиток звуковимови дітей середнього дошкільного віку залишається одним із нагальних питань логопедичної практики.

Як відомо, середній дошкільний вік – це період надзвичайної мовленнєвої активності дитини. До цього періоду завершується формування граматичної правильності мовлення. Проте, характерною особливістю мовлення дошкільників середнього віку залишається його нестабільність.

Шляхом теоретичного аналізу наукових джерел було відзначено, що загальне недорозвинення мовлення II рівня спричиняє появу у дітей специфічних психолого – педагогічних особливостей. Так, у таких дітей відмічаються труднощі у розвитку словесно-логічного мислення, узагальнення категоріальних понять, знижена стійкість, концентрація та довільність уваги, знижений обсяг всіх видів пам'яті. Крім того, діти із загальним недорозвиненням мовлення II рівня можуть відчувати труднощі у навчальній діяльності та спілкуванні.

У другому розділі нами було описано методику та оброблено результати дослідження звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із

загальним недорозвиненням мовлення II рівня. Дослідження проводилось на базі закладу дошкільної освіти (ясла-садок) № 100 «Гармонія».

До групи констатуючого експерименту потрапили 5 дошкільників віком 4–5 років із загальним недорозвиненням мовлення II рівня.

За допомогою проведення методики Ю. Рібцун було зроблено ряд висновків стосовно стану розвитку звуковимови дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня. Так у дітей із експериментальної групи зовсім не виявлено достатнього рівня мовленнєвого розвитку. 40 % дітей мають середній рівень мовленнєвого розвитку і 60% – низький. Такі дані свідчать про те, що рівень розвитку звуковимови дітей середнього дошкільного віку є недостатньо сформованим.

Тож, на основі проведеного дослідження можемо виокремити наступні особливості звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із загальним недорозвиненням мовлення II рівня:

- порушення вимови значної кількості звуків;
- порушення складової будови слів, характер помилок при відтворенні складової структури слова, що свідчить про низький рівень фонематичних і артикуляторних можливостей;
- відсутня сформованість готовності до оволодіння звуковим аналізом та синтезом;
- яскраво виражений експресивний аграматизм;
- недостатнє розрізnenня числових, родових, видових форм іменника, прикметника, дієслова;
- недоліки фонологічного аналізу;
- недостатній розвиток слухових функцій і операцій: уваги, пам'яті, контролю.

У третьому розділі нами було проаналізовано отримані результати формувального експерименту. Так, наприкінці навчального року в експериментальній групі за такою самою методикою, як на

констатувальному етапі експерименту було проведено контрольні випробування. Можемо зазначити такі результати:

- значне підвищення всіх досліджуваних показників звуковимови дітей експериментальної групи із ЗНМ II рівня;
- опанування першого, другого, третього та четвертого класів складової структури слова усіма дітьми;
- корекція звуковимови свистячих, шиплячих та сонорів та більш чітка артикуляція голосних звуків у більшості дітей, що відповідає віковій нормі;
- покращення спілкування дітей із персоналом та однолітками, використання ними більш складної лексики, більш складно граматично структурованих фраз.

Тож, підсумковий аналіз динаміки розвитку звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня відповідно до досягнутих рівнів дозволяє відзначити значну ефективність запропонованого комплексу логопедичних ігор та вправ, спрямованих на корекцію звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня. Після закінчення навчального експерименту всі діти подолали порушення звуковимови, але ще у 3 дітей спостерігається порушення лексико-граматичної сторони мовлення.

Таким чином, можна зробити висновок, що використання комплексу логопедичних ігор та вправ, спрямованих на корекцію звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня, та включення його в систему логопедичних занять, оптимізувало процес становлення правильного мовлення та звуковимови. Згідно з отриманими даними оптимізація корекційного навчання тісно пов'язана з комплексною роботою над розвитком звуковимови у дітей середнього дошкільного віку із ЗНМ II рівня.

Проведене дослідження не вичерпує рішення усіх аспектів зазначеної проблеми. Проте, можемо стверджувати, що мету нашого дослідження досягнуто.